

Ниязова Ж.Д.

МЕДИЦИНАЛЫК БИЛИМ БЕРҮҮДӨ АНГЛИС ТИЛИНДЕ
КЕСИПТИК БАЙЛАНЫШ КЕПТИН КАЛЫПТАНДЫРЫЛУУСУ,
МОДЕЛИ ЖАНА АТКАРУУ ЖОЛДОРУ

Ниязова Ж.Д.

ФОРМИРОВАНИЕ, МОДЕЛЬ И СПОСОБЫ ВЫПОЛНЕНИЯ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ РЕЧИ НА АНГЛИЙСКОМ
ЯЗЫКЕ В МЕДИЦИНСКОМ ОБРАЗОВАНИИ

Niyazova Zh.

FORMATION, MODEL AND METHODS OF PROFESSIONAL
COMMUNICATION OF SPEECH IN ENGLISH IN MEDICAL EDUCATION

УДК: 37.013.811.111.

Макалада медик-студенттердин англис тилинде кесиптик байланыш кебин калыптандыруунун модели кандай болушу мүмкүн экени жөнүндө сөз болот жана аны медициналык багыттагы кесиптик билим берүүдө аткаруу жолдору талдоого алынат. Азыркы коомго мүнөздүү рыноктук мамиледе конкуренцияга туруштук берүү талаптары англис тили боюнча сапаттуу билим берүүнү кандай формада аткаруу маанилүү экенин көрсөтсө, макалада анын медициналык кесиптик билим берүү шартында инсанга багыттап окутуунун зарылдыгы байланыштырылып каралат. Ал сабактын мазмунун да адистин турмушунда керек болгон көндүмдөрдү үйрөтүү тийиш болгон окутуу формаларын тандоо маселесин козгойт. Кыргызстандын медициналык кесиптик билим берүүсүндө англис тилинин орду жарандын муктаждыгын чечүүгө тийиш болгон шарттар менен байланыштырып окутулса гана проблема туура чечиле турганы макалада белгиленет.

Негизги сөздөр: медициналык педагогика, кесиптик билим берүү, англис тилин үйрөтүү, англис тилин окутуу, пикирлешүү, маалымат алмашуу, педагогика, рынок мамилеси, компетенция, мамлекеттик стандарт, конкуренция.

В статье говорится о том, какой может быть модель профессионального общения студентов-медиков на английском языке и как она может быть реализована в медицинском профессиональном образовании. Если требования конкуренции при рыночном подходе, характерные для современного общества, показывают, насколько важно обеспечить качественное образование на английском языке, то в статье рассматривается необходимость индивидуализированного обучения в контексте медицинского профессионального образования. Возникает вопрос о выборе форм обучения, которые должны обучать содержанию уроков и навыков, необходимых в жизни специалиста. В статье отмечается, что проблема будет решена правильно только в том случае, если место английского языка в медицинском профессиональном образовании Кыргызстана будет преподаваться в связи с условиями, которые должны решать потребности гражданина.

Ключевые слова: медицинская педагогика, профессиональное образование, изучение английского языка, преподавание английского языка, общение, обмен информацией, педагогика, вопросы рынка, компетенция, государственные стандарты, конкуренция.

The article talks about what the model of professional communication of medical students in English can be and how it can be implemented in medical professional education. If the requirements of competition in a market approach, characteristic of modern society, show how important it is to provide quality education in English, then the article discusses the need for individualized learning in the context of medical professional education. The question arises about the choice of forms of education that should teach the content of the lessons and the skills necessary in the life of a specialist. The article notes that the problem will be solved correctly only if the place of the English language in medical vocational education in Kyrgyzstan is taught in connection with the conditions that should address the needs of the citizen.

Key words: medical pedagogy, vocational education, teaching English, learning English language, communication, information exchange, pedagogy, market issues, competence, government standards, competition.

Реалдуу турмуш чындыгына таянсак медиктердин англис тили боюнча билими кесипке карата коюлган керектөөнү канааттандырбайт. Социалдык кызыкчылыктан караганда англис тилин жакшы билген медик адистердин бары өлкөдөн чыгып, жакшы маяна издеп башка өлкөлөргө кеткенин мисалдар менен айткандар эл арасында көп экенин көрүүгө болот. Анын себебин тактоо маанисинде медик-

студенттер менен өз ара пикирлешип, сурамжылоо анкеталарын таркатып, кырдаалга толук баам салуу үчүн ата-энелер, жергиликтүү бейтаптар, бейтапкана менен ооруканаларда иштеген врачтар, орто медициналык кызматкерлер суроо-жоопторду уюштурганыбызда англис тилинин социалдык чөйрөдөгү орду өзгөчө экенин 312 кишиден 84,7 пайызы белгилешти. Бирок алар жогорку окуу жайында англис тилин кандай жана эмнелерди окушканына карата берилген суроолорго так жооп бере алышкан жок. Көпчүлүгү (61,4 пайызы) “топик” жатташканын эстешкени менен анын бүгүнкү жашоого байланыштуу жактарын ынанымдуу мисалдар аркылуу көрсөтө алышпады. Алардын 27,6 пайызы жогорку окуу жайларында окуган англис тили сабактарында эмнени окугандарын да эстей албай коюшту.

Мунун өзү мамлекеттик окуу стандарттары тарабынан аныкталып, окуу пландарында жетиштүү кредиттик саатка ээ болгон англис тили сабагынын окуу материалын тикелей кесиптик билимге [1, 23.] ыңгайлаштыруу, эмнени окуса кандай колдооорун так көрсөтүү иш-чараларын толук иштеп чыгууну тыкыр анализден өткөрүү менен силлабустарды жана окуу-методикалык комплекстерди түзүү зарылдыгы турганын көрсөтөт. Ал ар бир кесиптик билим берүүгө карата окуу материалдарынын мазмунуна ээ болбосо, ага карата коюлган медик-студенттердин социалдык-маданий, инсандык муктаждыктарын чече албастыгын да ушул эле сурамжылоого берилген жооптор ырастады. Коомдун кесипке карата койгон талаптары биринчи кезекте жарандардын социалдык кызыкчылыктары менен каралып [2, 123-128-бб.], окуу жай ошол кызыкчылыктарды адистикке карай окутуу жоопкерчилигин алуучу критерий катары кабылдоо менен окуу процессин жөнгө салганда гана медик-студенттердин бардык компетенциялары туура калыптануусу мүмкүн экендиги анык түшүндүрүлөт.

Медицина тармактары боюнча кесиптик билим берүү багыттары көп, биз алардын баарын бул изилдөөдө көп жылдык (16 жыл) тажрыйбабызды жалпылаштырууга аракеттендик. Медик-студенттердин кесиптик байланыш кебин өстүрүү жумуштары түздөн-түз практикалык иштерге байланыштуу болгондуктан, өзүбүз бир нече жылдан бери англис тилинде сабак берип жүргөн иш тажрыйбабызда анын сапатын кантип көтөрүүгө боло турган жолдорун издедик. Тил билүүнүн сапаты аны “колдоно билүүгө” көз каранды экенин эске алсак, анда окутуунун максатын ушул багытка буруу маанилүү экени ачык байкалат. Маселен, стоматология адистигин алсак, ар бир сабактын максатын аныктоо үчүн студенттер, алардын ата-энелери, тишин дарылаткан жергиликтүү бейтаптар, мамлекеттик жана жеке менчик тиш дарылоо мекеме-борборлорунда эмгектенген врачтар менен суроо-жооп уюштуруп, алардын врач-стоматологдун англис тилин билүү канчалык маанилүү экенин, кайсы түшүнүк, терминдерди, кеп структураларын окуса, үйрөнсө, турмушта колдонуусун билсе гана натыйжага жетээрин так түшүнүүсү [3] зарыл. Ал үчүн пайда көбүрөөк болоорун так түшүндүргөн төмөнкүдөй критерийлер англис тилин окутуунун мазмунда болушу талапка туура келээри ачыкталды, алар:

- англис тилиндеги окуу материалын стоматолог студенттердин кесиптик байланыш кебин түзүүгө багыттоо;
- адистиги боюнча чет элдик жарандар менен сүйлөшүүдө керектелүүчү кептик-коммуникативдик байланыштын камсыздоочу көндүмдөрү компетенция катары калыптандыруу;
- пикирлешүүдө пайдалануучу оозеки жана жазуу кептик формаларды маалымат алмашуунун каражатында көндүм катары кесиптик имердүүлүккө өткөрүү, аны өз алдынча өркүндөтүп кетүүгө көнүктүрүү;
- кесибине тиешелүү алуу үчүн окуу көндүмдөрүн түрдүү формада өнүктүрүү, б. а. тилдик жана кептик көндүмдөрдү маалымат алуунун куралы катары колдонуусуна жетишүү;
- кесиптик байланыш кебин чет өлкөлүк жарандар менен кызматташуунун деңгээлине көтөрүү, б. а. жеке пикирин кагаз бетине түшүрүп, кесиптик байланыш кебин жазуу формасында чагылдырууга ээ болуусун камсыздоо;
- маектешүүдө өзүн маданияттуу көрсөтүү үчүн зарыл болгон сүйлөө жана сүйлөшүүнүн адеп-ахлактык нормаларын, сыйлоо жана сый көрсөтүүнүн этикеттерин, социалдык жана этностук кептик-коммуникативдик мамилелешүүнүн эрежелерин [4] окуу процессинде үйрөтүү; ж. б.

Мындай методикалык сунуштарды жетекчиликке алуу жогорку медициналык кесиптик билим берүү багыттарына да мүнөздүү болуп саналат. Анткени кесипке коюлган коомдук-социалдык чөйрөнүн талаптарын эске алуу менен медицина кызматкерлерин даярдоо күн тартибинде турат. Бул критерийлерди камтуу аракетин көрүп, айтылган ойлорду азыр окуу процессинде колдонулуп жаткан окуу материалдарын салыштырганыбызда өтө көп айырмачылыктар бар экенин байкадык. Бул маселе боюнча медик-студенттер менен сүйлөшкөнүбүздө алардын көпчүлүгү мындай көз карашты колдой турганын билдиришти. Маселен, 312 студенттин 74,3 пайызы жогорку окуу жайында окутулган англис тили сабагы түздөн-түз кесибине тиешелүү окуу материалдары менен жабдылышын каалашкан. Мындай

пикирди Кыргызстандын түштүгүндө жайгашкан медициналык багытта «стоматология» адистигинде окуган студенттердин көбү айтышты. Анткени алар англис тили менен параллель окутулган дисциплиналар – адамдын анатомиясы, нормалдуу физиология, патологиялык анатомия, гистология, эмбриология, цитология, патофизиология, биохимия, фармакология, ж.б. берилген терминдер менен түшүнүктөрдү англисче да, кыргызча да өздөштүрүү кыйынга тураарын билдиришип, аларды тил үйрөтүүчү сабактарда которуп окуу концепциясына (бул концепция биз тарабынан сунушталып жатат – Ж.Н.) кошулушкан. Медик-студент саналуу жылдардан кийин врач-стоматолог болоорун эске алсак, жогоруда аталган кесиптик сабактарда өздөштүргөн көптөгөн түшүнүктөр жана терминдерди жергиликтүү бейтаптар менен кызматташууда, ошондой эле чет өлкөлөргө кызматы боюнча барып калган болсо, англис тилинде баяндама жасоодо колдонушу мүмкүн. Мамлекеттик окуу стандарттарынын базалык бөлөмүнө кирген англис тили дисциплинасы медик-студенттердин кесиптик байланыш кебин өстүрүүдө өзгөчө азыркы коомдук талаптар боюнча алардын кесипкөйлүгү үчүн маанилүү роль ойногон сабактардын катарына кирип, окуу жайды бүткөндөн кийин кайда болсо иштеп кетүүсүнө тикелей катышы бар компетенцияны калыптандыра алат. Улам убакыт өткөн сайын эл аралык кызматташууда англис тилинин орду бар экени айкындалып, жогорку билим алган медик-стоматологдордун адистик чеберчилигине түздөн-түз тиешеси болгон жалпы кесиптик, ошондой эле биргелешип иштөөнү камсыздоочу социалдык-маданий, ал тургай инсандык компетенция катары кабылдана баштады. Жыл өткөн сайын Кыргызстандык врач-стоматологдордун чет өлкөлөргө барып иштөөсү көбөйүп, анын натыйжасында медик-студенттер арасында англис тилине болгон кызыгуулардын күчөшү анын практикада керектелүүчү жактарына көңүл бурууну окуу процессине жүктөп отурганы сабактын мазмуну аркылуу жогоруда белгиленген компетенцияларды калыптандыруу зарылдыгын көтөрдү.

Ал англис тилин окутууда салттуу мүнөзгө айланган өлкө таанытуучулук касиетинен чыгып, медик-студент үчүн эл аралык кызматташууда маанилүү болгон англисче сүйлөө жана сүйлөшүү көндүмдөрүн калыптандыруу, б.а. азыр Кыргызстанда жогорку окуу жайлардагы окуу процессинде ишке аша элек бир катар маселелерди – англис тилиндеги кесиптик байланыш кебинде сөзсүз колдонуучу абстракттуу ойлоонун элементтерин (а), айтчу ойду анализдөө жана синтездөө формаларын (б), түрдүү илимий изилдөөлөргө керектелүүчү текст түзүү касиеттерин (в), социалдык чөйрөдө пайдалануучу кептик көндүмдөрдүн (г), улут аралык байланышта зарыл болгон социалдык, этникалык, профессионалдык, жана маданий айырмачылыктарды [5, 94-112-бб.] кабылдоо (д) менен кырдаалга толеранттуу мамиле жасоонун (е) жол-жоболорун окуу материалынын мазмунуна киргизбесе болбой турат. Буларды окуу материалына жайгаштыруу медициналык педагогиканын бардык чеберчиликтерин, илимий-теориялык табылгаларын колдонуусун талап кылууда. Мурда иштелип чыккан кесиптик билим берүүдөгү илимий-практикалык изилдөөлөрдү бул багытка колдонуу медик-студенттердин адистикке койгон коомдук-социалдык керектөөлөрүнүн мазмуну менен аныктала турганын эске алсак, англис тилинде кесиптик байланыш кебин өстүрүү кептик тексттерди түзүү, өзгөчө сүйлөө жана сүйлөшүүгө керектелүүчү диалогду уюштуруу, жеке пикирин айтып жеткирүүгө зарыл болгон монологдук речтин структурасын өздөштүрүү, баяндоого, суроо берүүгө, эмоция билдирүүгө мүмкүндүк түзгөн кептик каражаттарды ага катышкан адам толук түшүнгүдөй даражада үйрөтүүчү ык-усулдар менен сабакты жабдуу проблемасы да козголуп жатат. Бири экинчиси менен байланышкан бул маселелерди окуу процессине толук киргизүү үчүн Б.Акматов өзүнүн монографиялык изилдөөсүндө белгилеп өткөн кесиптик билим берүү боюнча «паспортту» [6, 122-133-бб.] медик-студенттер үчүн да түзүп чыгуу керектиги байкалат. Антпесе медицина адистиктерине тапшырган студенттердин англис тили боюнча билим деңгээли ар түрдүү болуп, бул багыттагы мамлекеттик окуу стандарттарында белгиленген түшүнүктөрдү өз деңгээлинде аткарууга кыйын абал түзүлүүдө. Медик-студенттерге англис тилинде кесиптик байланыш кебин өстүрүү боюнча бизден кыйла алдыда турган Россия деле адистикке керек болгон окуу материалдарын компетенцияларга ылайыктап, бир нече багыттарга бөлүштүрүп, аны сабактын мазмунуна жайгаштырууда басымды кептик-коммуникативдик кесиптик кызматташууга коюп, анын түрдүү вариацияланышы менен оозеки жана жазуу формадагы тексттердин адистик ишмердүүлүктөгү чен-өлчөмдөрүн аныктап, студенттин окуу жайды бүтүргөндөн кийинки өзүн-өзү өркүндөтүп кетүүсүнө кол-кабыш кылуучу окуу эрежелеринде маселени аныкташкан. Ошондуктан орустарда англис тилинин кесиптик билим берүүдөгү ордун өлчөгөн компетенциялар көп болуп саналат.

Ырас, Кыргызстанда медик-студенттердин англис тили боюнча кесипкөйлүгүн калыптандыруу терең жана ар тараптуу изилдөөнү талап кылган татаал маселе экендиги анык. Ошондой эле ага ар тараптуу баа берип, эл аралык деңгээлдеги рынок мамилелеринде ийгиликке жетүүчү компетенцияларын түзүү, аларды жалпылаштыруу менен «паспортун» иштеп чыгуу бир катар изилдөөлөрдөн кийин болоору талашсыз. Бул багытта бизде аныкталган жана толук иштелип чыккан

концепция жок, бирок окуу стандарттарында берилген кыска сүйлөмдөрдү кеңейтүү, б.а. ар бир адистик боюнча жана айыл-кыштактардагы бейтапканалардан тартып, өнүккөн өлкөлөрдө иштөөгө кумарланган медик-студенттердин инсандык кызыкчылыгы менен керектөөсүн эске алып, компетенциялардын критерийлерин иштеп чыгуу баары бир зарыл болуп турганын белгилей кетели. Эгер студенттердин баары орто мектепте англис тилин окуп, белгилүү өлчөмдө лексикалык жана грамматикалык маалыматтарга ээ болуу менен жогорку окуу жайларына келгенин эске алсак, анда алардын бул багыттагы кесиптик байланыш кебин өстүрүү боюнча төмөнкүдөй талаптарды окуу процессине киргизүү зарылдыгы байкалат:

- англис тилиндеги кесиптик байланыш кебин калыптандыруу боюнча ойлоонун абстрактуу жана конкреттүү көндүмдөрүн колдоно билүү ишмердүүлүгү;
- сүйлөө жана сүйлөшүүдө ойдун кепте чагылышына байкоо салып, айтылган сүйлөмдөргө анализ жасоо, кептин мазмунуна карата көз карашын синтездөө ишмердүүлүгү;
- англис тилинде кесиптик байланыш кебин өркүндөтүү үчүн коммуникативдик компетенцияларын өнүктүрүү ишмердүүлүгү;
- кесибинде пайдалануу үчүн англис тили боюнча байланыш кебин өз алдынча үйрөнүүгө чыгармачыл потенциалын колдонуу ишмердүүлүгү;
- социалдык чөйрөдө, коллективде жамааттык, улуттук, жана маданий-турмуштук кызыкчылыктарын кесиптик байланыш кеби аркылуу эмоционалдуу, экспрессивдүү, сабырдуу айта билүүнүн жол-жоболорун өздөштүрүү ишмердүүлүгү;
- кызмат абалында маалыматтык-библиографиялык ресурстарды, медициналык-биологиялык терминологияны, информациялык-коммуникативдик технологияны туура пайдаланып, профессионалдык чеберчилигин кесиптик байланыш кебинде көрсөтүү ишмердүүлүгү;
- зарыл болгон шартта оозеки жана жазма формадагы англис тилиндеги кесиптик байланыш кебин чыгармачылык менен өстүрүү ишмердүүлүгү;
- англис тилинде сүйлөө жана сүйлөшүү учурунда кесиптик байланыш кебинен кеткен каталарын баамдап, аны дайыма оңдоп туруу көндүмдөрүн калыптандыруу ишмердүүлүгү;

Кыргызстандагы окуу процессинде жүрүп жаткан практикалык иштер көрсөткөндөй, медик-студенттердин кесипкөйлүгүн аныктоочу жогоркудай көндүмдөрдү жүзөгө ашыруу үчүн канча лексикалык бирдик, канча термин, канча англис тилиндеги түшүнүктөр керек болоору ушул мезгилге чейин тактала элек. Ошондуктан биз буга чейин бул багытта сапаттуу билим берүүгө жетишкен Россиянын тажрыйбасына таянып, стоматолог студенттер англис тилинде 4000 сөздү билиши зарыл деп эсептеп, алардын арасына медицина тармагына тиешелүү терминдерди да үйрөтүү жумуштарын аталган дисциплинанын окуу материалына кошууну туура таптык. Бирок мынча сөздү жаттоо менен маселе чечилбей тургандыгы анык. Ал медик-студенттердин кесиптик байланыш кебине айланыш үчүн күндөлүк турмушта колдонулуучу сөздөрдөн тышкары 900дөн ашуун кесиптик терминдерди, ар кандай оорулардын, тиш дарылоого пайдалануучу шаймандардын аталыштарын өздөштүрүүсү жашыруун эмес. Англис тилин өз адистигинин деңгээлинде билет деген мындай божомолду да биз азыр орустарда колдонулуп жаткан окуу стандарттарына таянуу менен белгилеп жатабыз. Кыргызстанда дал ушундай көрсөткүч менен көздөгөн натыйжага жеттик деген бир дагы окуу жай жок. Бул боюнча практикадан өткөн тажрыйба бизде жетишсиз экенин көрсөтөт. Мунун өзү биз тарабынан иштелип жаткан бул илимий-практикалык изилдөө бир топ маселеге ынанымдуу жооп бере турганынан кабар берет. Аны биз өзүбүздүн эксперименттерибизде текшердик. Ошондой эле башка мугалимдер тарабынан өткөрүлүп жаткан практикалык сабактарга да сунуштадык да, алардын жыйынтыктарын салыштырып көрдүк. Анда медик-студенттердин англис тилинде кесиптик байланыш кебин өстүрүү үчүн силлабустарды түзүүдө, окуу-методикалык комплекстерди иштеп чыгууда жана аларды жалпы студенттер арасында тилдик жана кептик-коммуникативдик компетенциялар катары калыптануусу үчүн окуу процессине жайгаштырууда төмөнкүдөй проблемаларды кечиктирбей чечүү керектигин көрдүк, алар:

1) Кыргызстанда медициналык педагогика илими жаңыдан түптөлүп, ошол себептен медик-студенттерге кесиби боюнча билим жана тарбия берүү жумуштары өнүккөн өлкөлөрдө иштелип чыккан окуу стандарттарын даяр түрүндө кабыл алуу менен анда натыйжага жеткен кесиптик билимге ориентир кылуу аркылуу өз ишин баштап жатканы менен англис тилин окутууда медик-студенттердин кесиптик байланыш кебин өстүрүү үчүн адис кийин сөзсүз колдонууга зарыл болгон түрдүү кырдаалдардагы коммуникациялык байланыштарды эске алуу аркылуу илимий-практикалык негиздерин түзүү маанилүү экендиги ачыкталды. Ал эл аралык масштабда өзүнүн натыйжасын берген кредиттик технологияга өтүү, бардык жарандарга рыноктук мамилелерде конкуренцияга туруштук бере ала турган адистерди окутуп тарбиялоо, бардык билимди инсанга багыттоо парадигмасына таянып, медик-студенттердин кесиптик-

социалдык керектөөсүн жетекчиликке алуу менен үйрөтүлбөсө, реалдуу турмушта колдонууга зарыл болгон кесиптик байланыш кебин пайдалануу, б. а. англис тилинде сүйлөө жана сүйлөшө билүү көндүмдөрү компетенция катары калыптанбай турганы белгилүү болду.

2) Өлкөдө компетенттүүлүккө негиздеп окутуу концепциясы ишке кирди. Анын натыйжасында медициналык багыттагы жогорку кесиптик билим берүүнүн мамлекеттик окуу стандарттары түзүлүп, ал кесипке карата коюлган жергиликтүү коомдук-социалдык керектөөнү камсыздоо менен бирге өлкө атуулдарын эл аралык конкуренцияга катышууга мүмкүнчүлүк берүүчү компетенцияларга ээлик кылышын камсыздашы керек болуп турат. Мында медик-студенттердин кесиптик маалыматтар менен көндүмдөргө ээ болушунан тышкары англис тилинде кесиптик байланыш кебин өстүрүү боюнча бир катар иштердин ролун аныктоодо, зарыл маселе катары медициналык педагогиканын илимий-теориялык базасын түзүүдө алардын тилди колдонууга болгон социалдык керектөөсүн, өзгөчө кайда, кантип пайдалануусу мүмкүн экенин даана көрсөтө алган конкреттүү сунуштардын иштелип чыккан методиканын ар бир адистик боюнча керектигин биз тарабынан өткөрүлгөн эксперименттер айкындады.

3) Кыргыз медициналык педагогикасы жалпы педагогиканын бир бутагы катары дүйнө элдеринде иштелип чыккан илимий табылгаларды пайдаланып, Кыргызстандык медик-студенттердин кесиптик даярдыгын жогорулатуу, алар үчүн маанилүү болгон компетенциялардын окуу стандарттарындагы абалына талдоо жүргүзүп, аны жергиликтүү жарандын кызыкчылыгы менен керектөөсүнөн карап, кандай шартта жогорку деңгээлге көтөрүүгө мүмкүн болгон шарттарда өз алдынча калыптанмайын студенттердин англис тилин үйрөнүүсү кыйын абалда кала берет. Ошол себептен мезгилдин англис тилине болгон талаптарын эске алуу менен окуу материалынын мазмунун өзгөртүү, ага ылайык медик-студенттердин кесипке карата мамилесин жаңылоо, аны өз кезегинде эл аралык кызматташуунун тили катары таанып билүү, ошондой муктаждыкты канааттандырууга керектүү окутуунун ык-усулдарын тандоо жана англис тилинде кесиптик байланыш кебин өстүрүүгө ыңгайлуу шарттарды түзө алган методиканын иштеп чыгуу - жогорку окуу жайларындагы студенттердин адистик чеберчилигин камсыздоочу тилдик, кептик-коммуникативдик компетенциялардын негизги критерийлеринин бири катары кабылдоо окуу процессинде ар бир сабактын мазмунунда жайгашуусу зарыл экенин көрсөттү.

4) Ал медициналык багытта жогорку кесиптик билим берүүчү мамлекеттик окуу стандарттарында белгиленген компетенцияларды калыптандыруу үчүн керектелүүчү окуу каражаты катары биз тарабынан моделде сунушталды. Ансыз Кыргызстандагы медик-студенттердин англис тилинде байланыш кебин өстүрүү мүмкүн эмес. Азыркы кесиптик билим берүүдө зарыл маселелерди чечүү – өнүккөн өлкөлөрдө иштелип чыккан илимий-теориялык көз караштарды жалпылаштыруу менен аны практикалык мааниге ээ окуу процессиндеги абалга байланыштыруу жагын туюндурду.

Булар аткарылбаса окуу стандарттарында белгиленген компетенциялар коомдук-социалдык чен-өлчөмдөр менен байланышпайт. Медик-студенттердин англис тилинде байланыш кебин өстүрүү боюнча биз тарабынан сунушталган окутуунун модели адистин англис тилине болгон муктаждыгын жана ага карата коюлган социалдык керектөөнү эске алуу менен жаңыланып, бардык жерде медик-студенттердин кесипке болгон талаптарына таянган, ошондой эле кептик-коммуникациялык өз ара байланышуу жолдорун өркүндөтүү [7, 34-56-бб.] багыттары белгиленген даяр “клишелер” аркылуу ар бир студенттин сүйлөө жана сүйлөшүү мүмкүнчүлүгүн жогорулата алган кептин түрлөрүн үйрөтүүчү сабактын үлгүлөрүн, ык-усулдарын түзүү, зарыл болгон шартта толуктоо биз тарабынан иштелип чыккан моделдин негизи экендиги көрсөтүлдү.

Адабияттар:

1. Короткова Е.А. Управление самостоятельной познавательной деятельностью студентов-медиков при обучении чтению англоязычной литературы по специальности. / Е.А. Короткова. - Изд-во ДВГУ. Владивосток, 1998. - 116с.
2. Астафурова Т.Н. Стратегии коммуникативного поведения в профессионально-значимых ситуациях межкультурного общения (лингвистический и дидактический аспекты). Дисс. доктора пед. наук / Т.Н.Астафурова. - М., 1997. – 325 с.
3. Барышников Н.В. Когнитивно-коммуникативный подход к обучению чтению. / Н.В. Барышников. // Когнитивная методика обучения иностранным языкам в различных условиях: Тез. Всеросс. науч.-метод. конф. Пятигорск: изд-во ГТГЛУ, 1999. - С. 5-6.
4. Брудный А.А. К анализу процесса понимания текстов. / А.А.Брудный. // Знак и общение. Фрунзе: Илим, 1974. - С. 3 - 6.
5. Добраев Л.П. Смысловая структура текста и проблемы его понимания. / Л.П.Добраев. - М.: Педагогика, 1982. - 176 с.

6. Акматов Б.М. Кыргыз адабиятын жогорку окуу жайларында компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун технологиясы: Монография: / Б.М. Акматов - Б.: «Фаст принт», 2016. – 456 б.
7. Каменская О.Л. Текст и коммуникация. / О.Л. Каменская. - М.: Высшая школа, 1990. - 151 с.